

Oporavak od COVID-a 19: Kako i s kim?

POSMATRANJE Zapadnog Balkana kroz [Mapu zaposlenosti](#)

Piše Majlinda Bregu, Generalna sekretarka Vijeća za regionalnu saradnju (RCC)

Postoje dani kada nam um slobodno prelazi sa ideje na ideju, ali ponekad, kao u vremenu u kojem živimo, kladim se da se neprestano vraća na isto pitanje: kada će se ova pandemija završiti i šta je zaista potrebno da se izbjegne slom?!

Možemo početi odgovarati na njega tako što ćemo jednostavno razmotriti medijsko izvještavanje o krizi Covid 19. Proglašava se moguća dolazeća katastrofa ili izražava optimistična nada da će dvije doze vakcine uskoro pronaći svoj put do nas.

Ili možemo početi gledati unaprijed, razmišljati o narednim koracima i **bolje se opremiti podacima** tako što ćemo razmotriti trenutno stanje. To je glavna ideja koja stoji iza Mape zaposlenosti na Zapadnom Balkanu koji danas zvanično pokrećemo **kako bismo pratili posljedice pandemije COVID-19 po tržišta rada širom regije**, ali i **pokazali trendove na tržištima rada u različitim ekonomijama**.

Imajući to u vidu, mi u Vijeću za regionalnu saradnju (RCC), tačnije naš projekat Platforma za zapošljavanje i socijalna pitanja 2 (ESAP 2), pripremili smo Mapu zaposlenosti na Zapadnom Balkanu.

Da. Mapa ili opservatorij nije nešto za šta nikad ranije niste čuli. Međutim, prvi je ove vrste. To je online platforma koja objedinjuje i predstavlja podatke o tržištima rada prikupljene iz službenih izvora svake od šest ekonomija Zapadnog Balkana.

Danas, kada je pokrećemo, Mapa zaposlenosti nam pokazuje da je na početku krize, **u martu 2020., ukupan broj prijavljenih nezaposlenih osoba iznosio oko 1,22 miliona i da je do novembra povećan na skoro 1,4 miliona, što znači da se skoro 177.000 građana prijavilo kao nezaposleno u javne službe za zapošljavanje. To je povećanje prijavljenog broja nezaposlenih za oko 14,5% tokom ovih 9 mjeseci na Zapadnom Balkanu. Zašto?**

Analitičari, OCD, akademska zajednica, poslovna zajednica itd. mogu to dodatno analizirati.

Kako se kriza nastavila uz usvojene mjere ograničavanja i vladinog odgovora, Opservatorij pokazuje da promjene broja prijavljenih nezaposlenih osoba u većini ekonomija nisu bile toliko naglašene. Međutim, ove ukupne brojke za ekonomije Zapadnog Balkana "kriju" važne razlike, jer je u nekim ekonomijama u ovom periodu čak došlo i do smanjenja broja prijavljenih nezaposlenih osoba, iako neznatnog, dok je u drugim povećanje bilo mnogo značajnije nego što to pokazuju brojke na regionalnom nivou. **Jednako je važno to što ove brojke ne obuhvataju gubitke u broju radnih sati i plaćama, niti potpuno odražavaju promjene u neformalnom sektoru i nivoima aktivnosti koje su veoma bitne za sve ekonomije Zapadnog Balkana. Kao primjer, spomenut ćemo Ninin slučaj koji nam je poznat (plašeći se za svoje radno mjesto, ona ne želi da se njeni podaci objave). Nju nećete pronaći među "nezaposlenima" u Mapi, iako su joj prihodi prepolovljeni zbog zatvaranja koja su ozbiljno uticala na njenu firmu i broj radnih sati. S bebom na putu, Nina proživljava teške dane.**

Ukratko, bez obzira na razlike među ekonomijama, jasno je da su radna mjesta teško pogođena i da je COVID pojačao strukturalne izazove tržišta rada na ZB. Čak i kad bi se ove posljedice danas poništile i vratilo stanje prije COVID-a, opet bismo bili u nepovoljnom položaju sa zapošljavanjem u neformalnom sektoru koje se prema procjenama kreće na nivou od 18% do čak 30% u ekonomijama ZB, niskom stopom zaposlenosti mladih, visokim stopama neaktivnosti, prisutnim neravnopravnostima itd.

- Trenutna pandemija Covid-a 19 naglasila je mnoge od ovih izazova. Zdravlje određenih grupa građana je nesrazmjerno pogođeno. Došlo je do zastoja ekonomskih aktivnosti u mnogim sektorima. Pogođenija su mikro preduzeća i radnici na ugroženim radnim mjestima. Dvojnost tržišta rada se vjerovatno povećala (javno, formalno zapošljavanje se čini bolje zaštićenim od privatnih, neformalnih, ugroženih radnih mjesta). Najnoviji podaci pokazuju da je od marta 2020. došlo do povećanja broja prijavljenih nezaposlenih osoba za oko 14% u našoj regiji, a među mladima je ta stopa povećana za oko 27%.
- Prije pandemije, skoro *dvije trećine radno sposobnih žena na Zapadnom Balkanu bilo je nezaposleno ili izvan radne snage*. Stopa učešća ženske radne snage iznosi oko 45%.

S KIM?

U ekonomijama Zapadnog Balkana se i dalje smanjuje broj radno sposobnog stanovništva (15-64 godine), a ovaj trend se nastavlja zbog starenja i iseljavanja stanovništva. Neke od negativnih posljedica iseljavanja i "odliva kvalifikovane radne snage" po kojem je naša regija zloglasna su: smanjenje ljudskog kapitala, nedostatak radne snage/ vještina, smanjen kapacitet za inovacije i usvajanje naprednijih tehnologija, promjene na tržištu rada, fiskalne posljedice, veličina tržišta

(npr. smanjenje potrošnje), smanjen ekonomski rast, smanjena produktivnost, povećani troškovi javnih usluga i gubitak ulaganja u stvaranje ljudskog kapitala.

Dakle, KAKO da se ekonomije Zapadnog Balkana oporave od svojih strukturalnih slabosti koje su umnožene negativnim socioekonomskim posljedicama Covid-a 19? Odgovor nije jednostavan. Ova kriza je opasno jedinstvena. I odgovori politika moraju biti jedinstveni.

Zajedničko regionalno tržište (CRM), koje je razvio RCC zajedno sa svojim partnerima u regiji i EU može biti dobar instrument. Jedna od mogućih koristi od CRM-a je da ono može dovesti do dodatnog rasta BDP-a u regiji za 6,7%. U stvarnosti, to znači veći broj boljih radnih mjesta za naše ljude.

Pred nama je težak ali izvodljiv zadatak I SADA je vrijeme za DJELOVANJE, dok još imamo dovoljno ljudskog kapitala na koji možemo računati, kao i talenat, energiju i entuzijizam da ostvarimo ovu viziju.

Da se vratimo na početak: ESAP-ova Mapa zaposlenosti je ovdje da bi pružala podatke o tržištima rada iz svih ekonomija ZP na regionalnom nivou, na mjesečnoj, kvartalnoj i godišnjoj osnovi. Radeći s našim partnerima, proširivat ćemo podatke koje prikupljamo i razvrstavati ih prema spolu, starosti i obrazovanju, otkrivajući tako važne trendove u ekonomijama. Ciljevi CRM-a i strategije JIE 2030 su smanjenje broja nezaposlenih i rodnih neravnopravnosti, rast nivoa obrazovanja i mlađa starosna osnova. Dakle, POSMATRAJMO, UČIMO I DJELUJMO u tom pravcu, ZAJEDNO!

Platforma za zapošljavanje i socijalna pitanja (ESAP 2) je regionalni projekat čiji je cilj unapređenje mogućnosti za zapošljavanje i uslova rada za žene i muškarce na Zapadnom Balkanu. Projekat finansira EU, a zajednički ga provode Vijeće za regionalnu saradnju (RCC) i Međunarodna organizacija rada (ILO). ESAP 2 je nastavak prvobitnog projekta ESAP koji se provodio u regiji u periodu od 2016. do 2019. godine, a radi na nadogradnji njegovih postignuća. Glavni korisnici RCC-ovog dijela projekta su ministarstva rada i socijalnih pitanja i javne službe za zapošljavanje iz šest ekonomija Zapadnog Balkana. Projekat također saraduje s partnerima koji rade u oblasti rada i socijalnih pitanja u Evropskoj uniji (EU).